

Geliş Tarihi/Received: 10.04.2021

Kabul Tarihi/Accepted: 09.05.2021

DOI: 10.29228/roljournal.51395

SPORDA AHLAKSAL DEĞERLER: FAİR PLAY

Recep Nur UZUN

Sorumlu Yazar: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Orcid İD: 0000-0002-0825-8722,

recepnrurun@outlook.com.

Kaan KARAKUŞ

Ordu Üniversitesi, Orcid İD: 0000-0002-1568-7816

Yaşar BARUT

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Orcid İD: 0000-0002-5027-2536

Mehmet ÇEBİ

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Orcid İD: 0000-0002-4055-728X

ÖZET

Rakibin üzerinden haksız kazanım elde edilmemesi, mevcut oyun kurallarına uyulması ve saygı çerçevesinde mücadele ruhunu yansıtmayı içeren fair play olgusunun kişiler hatta toplumlar üzerinde etki uyandıracak kadar geniş kitlelere hitap ettiği görülmektedir. Dolayısıyla sporda ahlaksal değerler; fair play'in incelenmesi önem arz etmektedir. Araştırmada literatür taraması yapılmıştır. Ayrıca ilgili yayın ve sosyal ağ erişim platformlarında ki kaynakların taraması gerçekleştirilmiştir. Spora katılan tüm paydaşların (sporcu, antrenör hakem vb.) fair play olgusuna uygun davranışlarda bulunması beklenmektedir. Kulüp yöneticilerin spor takımını ve seyircisini şiddete yönlendirmemesi, sporcuların rakibe saygılı davranması, medyanın spora ilgisi olan kişileri şiddete yönlendiren ifadelerden kaçınması beklenmektedir. Fair play kavramının prensip temelini, dönemin sosyo-kültürel değerlerine uygun olarak 19. yy'de atıldığı belirtilebilir. Günümüzde oldukça yaygın hale bürünen fair play kavramın 1974 tarihinde Uluslararası Fair Play Komisyonu'nun (CIFP) hazırladığı Fair Play Deklarasyon ve Uluslararası Olimpiyat Komitesinin 1981 yılında Uluslararası Fair Play Konseyi'ni kuruluş olarak kabul etmesinin ardından daha yaygın gündeme geldiğinden bahsedilebilir. Günümüzde fair play'in ana felsefesi her ne olursa olsun başarılı olmayı kazanmayı reddetmektir. Sonuç olarak; Sporla ahlaki değerleri bir arada tutun fair play olgusunun müsabaka alanlarında daha fazla görülmesi sosyal bir kazanımdır.

Anahtar Kelimeler: Ahlak, Dostluk, Spor.

MORAL VALUES IN SPORTS: FAİR PLAY

ABSTRACT

It is seen that the fair play phenomenon, which includes not gaining unfair gain over the opponent, obeying the existing rules of the game, and reflecting the spirit of struggle within the framework of respect, appeals to a wide audience that will have an impact on individuals and even societies. Therefore, moral values in sports; It is important to examine fair play. The literature was searched in the research. In addition, the resources on the relevant publications and social network access platforms were scanned. It is expected that all stakeholders participating in sports (athletes, coaches, referees, etc.) behave in accordance with the fair play phenomenon. Club managers are expected not to direct the sports team and its audience to violence, the athletes to be respectful to the opponent, and the media to avoid expressions that direct people with an interest in sports to violence. It can be stated that the principal basis of the concept of fair play was laid in the 19th century in accordance with the socio-cultural values of the period. It can be mentioned that the concept of fair play, which has become very common today, has become more common after the Fair Play Declaration prepared by the

International Fair Play Commission (CIFP) in 1974 and the International Olympic Committee accepted the International Fair Play Council as an establishment in 1981. Today, the main philosophy of fair play is to refuse to be successful no matter what. As a result; Keep sports and moral values together It is a social gain to see fair play phenomenon more in the competition areas.

Keywords: Morality, Sport, Friendship.

GİRİŞ

Spor, kişilerin psikolojik, sosyolojik açıdan ihyasında ya da inşasında bir araç olarak görülmektedir (Gül ve ark., 2021). Fair-play ise, hakça, dürüst oyun, kurallara uyumlu, rakibe saygılı olma, haksız avantajları kabul etmeme, rakibin kazanmış olduğu haksız dezavantajlardan yararlanmamaya ve en önemlisi rakibi yenmekten değil de rakiple beraber oynadığı oyundan zevk almaya, rakibinin attığı gollerinde güzelliğini takdir etmek anlamına gelmektedir (Pehlivan, 2004). Fair-play kavramının kurallara ilişkin sportif erdem (formal) ve yaşama ilkesi olarak sportif erdem (informal) olarak iki değişik yanı ortaya çıkmaktadır (Erdemli, 1992). Formal fair play, amir hükümler içeren oyun kurallarını kabullenme ve onlara kesinlikle uyma ile sınırlıdır. İnfomal fair play ise yaptırımlarla zorunlu tutulmayan, bilakis, şövalye ruhuyla, rakibe ve hakeme saygıyı esas alan bir tutumu ifade etmektedir (Lenk, 2000). Daha açık bir ifadeyle, informal fair play, yaptırımlarla zorunlu tutulmayan, aksine sporda kuralların talep ettiği ötesinde, sporcunun rakibi ile eşit şartlarda yarışma arzusunu, rakibin maruz kalacağı haksız durumları gidermek için gösterilen çabayı, kendi yarar ve yargısına uygun olmasa bile hakem kararlarına saygı göstermeyi, aleyhine de olsa hakemlerin doğru karar almalarına yardımcı olmayı, galibiyet ya da mağlubiyette ölçülü davranmayı esas almaktadır (Ateşoğlu, 1974).

SPORDA AHLAKİ UZLAŞMA

Ahlâk dışı davranış sergileyen kişiler utanç duyma ve suçluluk hissetme vb. içsel olarak kötümser olmayı gerektirecek hislere kapılmaktadır. Bireyler bu durumdaki hislerin olumsuz hallerinden kaçınmak için değişik metotlar sergilemektedirler. Ahlâk dışı davranış sergileyen bir bireyin söz konusu olumsuz hislerden kaçınmasının yöntemlerinden birisi de ahlâki uzaklaşmadır (Sheikh & Janoff-Bulman, 2010). Aslında ahlaki uzlaşmanın toplumla da yakından bağlantısı vardır. Çünkü ahlâka uygun davranışlar tüm toplumlarda olumlu karşılıp bireyleri yetiştirirken cesaretlendirir de ahlak dışı davranışlar toplumlar üzerinde reddedilmektedir (Sheikh & Janoff-Bulman, 2013). Hatta bu tür davranışlar toplumda sporcuları mutsuz olmaya sürüklediği söylenebilir (Çebi ve ark., 2018). Bu yüzden ki sporcular topluma yönelik ya da bireysel düşünen hal ve hareketleri davranışa dönüştürürken değerler olgusunun dışına çıkmamayı ve davranışlarda ahlaki şekilde davranış sergilemeyi

kişiliğe yansıtmayı özümsemelidirler (Şengün, 2008). Çünkü uyumlu bir yaşam için duyguların kontrolü önemli ve gerekli olan kazanımlardan biridir (Çebi ve ark., 2016).

Sportif yarışma veya müsabaka sırasında kişinin mücadele hırsı, kazanmak için yüksek düzeyde baskı altında olma gibi durumlar bireyi öfkeli ve saldırgan bir duruma getirebilmektedir (Yamak ve ark., 2019). Bu nedenle sporcuların stres yönetimi konusunda eğitilmesi gerektiği düşünülmektedir (Çebi, 2018). Özellikle sporcular, yarışmalar esnasında, güçleşen şartlar altında dahi kurallara sabırla, tutarlı ve bilinçli olarak riayet etmeleri, rakibin haksız dezavantajlarından yararlanmaya kalkışmamaları, rakibi düşman değil, aksine oyunun gerçekleşmesini sağlayan, eşdeğer haklara sahip birey ve ortak olarak görmeleri çabalarında kendini göstermektedir (Yıldıran, 2004).

Spor alanlarında seyirciden masöre, sporcudan antrenöre, yöneticiden hakeme kadar kısacası spora katılan herkesten fair play'e uygun davranışlar beklenmektedir (Pehlivan, 2004). Antrenörler soyunma odasında oyuncularına karşı konuşurken, maç sonrası basın toplantılarında, her türlü davranış ve söylemlerinde, Fair Play ruhunu ve felsefesini ön plana çıkarıcı olmalıdırlar. Saha kenarında karşılaşmayı izlerken de oyuncularına taktik verirken de bu tonlarını sürdürmelidirler. Spor kurallarını iyi bilmeli, hakem kararlarına saygılı olmalıdırlar (Arıpınar ve Donuk, 2011). Kulüp yöneticilerin ise; kendi taraftarını şiddet ve benzeri olaylardan uzak tutmaları gerekmektedir. Yöneticilerin yapmış oldukları açıklamalar taraftarların çok çabuk bir şekilde ilgisini çekmekte ve davranışlarını etkilemektedir. Yöneticiler davranış ve açıklamalarda bulunarak taraftarları olumlu yönde etkilemeli daha adil bir ortam sağlanmasına yardımcı olmalıdırlar. Ligdeki rakipleriyle mücadelelerinde taraftarlarını bir silah olarak kullanmaları etik bir davranış değildir (Akpınar, 2019). Medya mensupları olarak ise; günlük ulusal ve yerel gazetelerde spor haberi yapan kişileri, köşe yazarlarını, radyo ve televizyonda program hazırlayan ve sunan kişi ve bu kişilerin konuklarını ve yorumcuları sayabiliriz. Milyonlarca kişinin televizyonlarda seyrettiği ve gazetelerde yazılarını okuduğu bu kişilerin kalemlerinden ve ağızlarından çıkacak her kelime oldukça önemlidir. Çünkü medya ve mensupları, geniş kitleleri etkileyecek güce sahiptir (Arıpınar ve Donuk, 2011). Hakemlerin fair play çerçevesinde üzerine düşen görev ise; yönettiği karşılaşmalar ister grup ister bireysel karşılaşma olsun ister kalabalık ister seyirci önünde olsun, sportmence olmalıdır. Hakem, kurallara uyulup uyulmadığının tek karar verenidir. Hakem oyuncularla, idarecilerle ve antrenörlerle iyi arkadaşlık ortamı oluşturmalı, onlarla iş birliği içinde olmalıdır. Kişisel kontrol, moral cesareti ve psikolojik durum oyunun otoritesini sağlar. Hakemin karakteri oyuncular için önemlidir (Kotan, 2004).

FAİR PLAY'İN İNSANİ VE TOPLUMSAL BOYUTU

Sporun gücü, onun bir sosyalleştirme aracı olmasıyla ve insanları birleştirici rolünü yerine getirmesiyle ölçülür. Spor, sosyalleşme ve sosyal değişim aracı olarak hizmet veren olağanüstü güce sahiptir. Büyük önem verilen birçok sosyal değer oluşmasında ve sürekli hale gelmesinde sporun yeri yadsınamaz (Yetim, 2005). Örneğin; Türkiye’de spor önemli bir unsur olarak görülmektedir (Ceylan ve ark., 2020). Öyle ki Türklere spor sayesinde kültürel değerleri benimseyen pek çok sporcu yetiştirilmektedir (Ceylan, 2020). Bu nedenle Türk milletlerince tarihler boyunca çeşitli formlarla organize edilen geleneksel sporlar ya da oyunlar Türk kültürüne ait pek çok değerleri (ahlak, saygı vb.) sembolize ettiği belirtilebilir (Gül ve ark., 2018). Ayrıca, Türk kültüründeki manevi değerlerin hatırlanması ya da unutulmaması adına sporun önemli araç olduğu belirtilebilir (Gül ve ark., 2019). Bu değerler, çok çalışmayı, fedakarlığı, hakkaniyeti sadakati, sorumluluğu, güvenilirliği, hoşgörüyü ve kendini disiplin altına almayı kapsamaktadır (Yetim, 2005). Sporda Fair-Play kavramını insani ve toplumsal boyut açısından inceleyecek olursak; hümanist ahlakın amacı, insanın kötülüğünü bastırmak değil, insanın tabiatında var olan birinci derecede imkanların yaratıcı bir şekilde kullanılmasını sağlamaktır. Eğer toplum, insanları erdemli yapmak istiyorsa, onları yaratıcı olmaya çalışmalı, dolayısıyla yaratıcılığı geliştirecek ortamı hazırlamalıdır (Fromm, 1999). Bu düşünceden hareketle, eğitimin genel amaçlarını kapsamına alan fair-play; demokratik eğitim anlayışıyla da bağlantılı olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü, demokratik eğitim bireylerin ilgi, istek ve yeteneklerini ölçüt alan bir anlayışı gerektirmektedir (Pehlivan, 2004).

İyi bir eğitim; İnsanların doğuştan sahip olmadıkları fakat daha sonra fair play anlayışına uygun şekilde kazanım elde edebilecekleri bireysel ve toplumsal gelişim için çok büyük önem arz etmektedir. Çocuk ve gençlerin hoşgörülü, ahlaklı, erdemli, saygılı davranışlarını olumlu olarak pekiştiren fair play bilincinin eğitimde aşılması toplumsal gelişimimizde, özellikle gençlerin kişisel gelişiminde büyük rol oynamaktadır (Şahin, 2016). Bu nedenle okullarda verilecek olan eğitimin, fair play kavramını gerçekleştirecek türde olmasına özen gösterilmesi; toplumda hoşgörünün daha kolay yerleşmesini, kurallara uyma ve saygılı olmayı sağlamada en temel işlevi görecektir (Bozdemir, 2017).

Öğretmenler ve antrenörler kendilerini örnek alınacak birer model olarak görür ve bu yönde davranışlar sergilerlerse, öğrencilerinin sosyal davranışlarını ve kişiliklerini değiştirebilirler (Wolff, 1986). Bu nedenle spor, insan davranışını olumlu yönde değiştirebilmeli ve eğitimde öğrencilere istendik davranışların kazandırılmasında önemli rol üstlenebilmelidir. Ancak, okul spor müsabakalarında ve alt yapı kulüp müsabakalarında üst

düzyer performans beklenilmektedir (Bozdemir, 2017). Sporcu ve antrenörler, yoğun beklentilerle şiddetli antrenmanlarla yarışma veya müsabakalara hazırlanmaktadır (Gül ve ark., 2019). Dahası spor eğitiminin yoğun bir biçimde yapıldığı spor kulüplerinde her türlü teknik, taktik çalışmalar yapılmasının yanı sıra, oyun kuralları ve sporda centilmenliğe yönelik eğitim çalışmalarının istenen düzeyde yapılmadığını görmekteyiz. Toplumda var olan “mutlaka şampiyon ol; ne olursa olsun kazan” biçimindeki tercihler, fair play düşüncesinden beklentilerin ön plana çıkmasını engellemektedir (Gökçe, 1991). Günümüzde, ilk ve ortaöğretim kurumlarında tek amaç olarak algılanan ve işlenen “kazanma duygusu” yöneticiyi, öğretmeni ve sporcu öğrenciyi ahlak dışı davranışlara sürüklemektedir. “Rakibi sakatlar, onun başarısını engeller ve kazanırım” biçiminde ki düşünce, spor dışı amaçlara hizmet etmekte ve bu yönde davranışlar fair play’e zarar veren algılardır (Pehlivan, 2004).

FAİR PLAY’İN TARİHÇESİ

Tarihsel gelişim süreci içerisinde fair play idealinin araştırılmasında sık sık karşılaşılan bir problem, hangi zaman diliminin başlangıç noktası olarak alınabileceğidir. (Yıldıran 1992). Öyle ki tarihte fair play kavramının tamamen değişik bir biçiminin görüldüğü yer Eski Yunanistan’dır. O dönemdeki fair play kavramı günümüzdekinden oldukça uzaktır (Kasap, 1991). Bu nedenle fair play kavramının gelişim çizgisinin başlangıcı, 15. yy’ın ikinci yarısında İngiliz turnuva kurallarında centilmenlik dışı davranışlar için kullanılan “faul play” ifadesine götürülebilir. İlk olarak, tamamen genel bir kullanımla ve “fırsat eşitliğini korumak”, “şövalyece düşünüş tarzını göstermek” anlamında, 16.yy. sonlarında William Shakespeare’de geçen fair play kavramı, spor diline 18.yy da girmiştir. Günümüz fair play prensiplerinin sistematik temelleri ise, dönemin değişimler geçiren sosyo-kültürel yapısıyla doğrudan ilgili olarak, 19.yy Victoria İngiltere’inde atılmıştır (Yıldıran, 2002). Spordan ticari ve siyasi beklentilerin 20. yüzyıl boyunca artarak devam etmesi, ahlaki beklentilerin ikinci plana itilmesine neden olmuş ve giderek amatör ruhun güçlenen profesyonellik karşısında gerilemesine neden olmuştur. Bu süreçte, fair play anlayışı, eşit yarışma şartlarının ve fırsat eşitliğinin sağlanması ve korunması, sportif rakibe oyunun gerçekleşmesini sağlayan kendisiyle eşdeğer aktör olarak kıymet verilmesi ve onun fiziksel ve ruhsal dokunulmazlığına saygı gösterilmesi, haksız avantajlardan kaçınılması gibi yüksek insani kalitelere işaret eden bir düzeyden, sadece kurallara uymanın dahi erdemlilik olarak görüldüğü bir zemine oturtulmuştur (Yıldıran, 2005).

Zaman içerisinde yaygınlaşan kavram 2000’li yıllarda iki belge ile uluslararası spor kamuoyunun gündeminde yer etmiştir. Bunlardan ilki 1974 tarihinde Uluslararası Fair Play

Komisyonu'nun (CIFP) hazırladığı Fair Play Deklarasyonu'dur. Üye ülkelere gönderilen bu deklarasyonun ana felsefesi; "her ne pahasına olursa olsun başarılı olmayı, kazanmayı reddetmek" üzerine kuruludur. Belgenin tarafları sadece sporcular olarak kabul edilmemiş; yöneticiler, seyirciler, basın, hakemler ve diğer paydaşları da kapsamaktadır. Ülkemizde 1981 yılında Fair Play Komisyonu kurulmuş ve aynı yılın mayıs ayında fair play ödülleri dağıtılmıştır. Bu gelenek, bugün de sürdürülmektedir (Kalkan, 2017).

FAİR PLAY HAREKETLERİ

Fair play, sporcuların yarışmalar esnasında, güçleşen şartlar altında dahi kurallara sabırla, tutarlı ve bilinçli olarak riayet etmeleri, fırsat eşitliğini bozmamak amacıyla haksız avantajları kabullenmemeleri, rakibin haksız dezavantajlarından yararlanmaya kalkışmamaları, rakibi düşman değil, aksine oyunun gerçekleşmesini sağlayan, eşdeğer haklara sahip birey ve partner olarak görmeleri ve değer vermeleri çabalarında kendini göstermektedir (Yıldırım, 2002). 19. Yüzyıl ortalarında Anadolu'ya seyahat eden Alman gezgin Mordtmann, Yozgat/ Boğazköy'de izlediği atlı cirit oyununda, bir oyuncunun önceden uyardıksızın attığı ciridin rakibe isabet etmesiyle öfkelenen izleyicilerin bir araya gelerek, "tipik İngiliz tarzında", saldırganın cirit oyununun kurallarını ahlaksızca çiğnediğine ve oyuna devam etmeye layık olmadığına karar verdiklerinden söz eder (Mordtmann, 1925). İzleyicilerin temel ilke edindikleri bu olgun davranış spor müsabakalarındaki ahlaksal ya da anti ahlaksal davranışların algılanmasındaki katkıları görülmektedir (Yücel, 1999). 1982 yılında Fair-Play ödülü için araştırma yapan komisyon 15 yaşında sağır ve dilsiz bir yelkencinin, Yunanlı rakibini ikaz ederek doğru yöne gitmesini sağladığını tespit etmiştir (Küçükçekeken, 2019). 11 Haziran 1996' da İngiltere'nin Nottingham kentinde oynanan Türkiye-Hırvatistan Avrupa Futbol Şampiyonası maçının sonlarına doğru gole giden rakibini faulle durdurmamayan ve bu akın sonucu gelen golle ülkesi maçı 1-0 kaybeden milli futbolcu Alpay Özalan, Avrupa Fair Play Birliği'nin ilk büyük Fair Play ödülünü kazanıyor ve sporcu, "ömrüm boyu bana onur verecek bu ödülü almanın mutluluğunu yaşıyorum" diyordu (Olimpiyat Dünyası, 1997). Ayrıca 2002 Futbol Dünya Kupasında Türk Milli Futbol Takımının planlı ve özverili takım ruhuyla çalışarak, gayret göstererek dünya üçüncülüğüne ulaşması sadece sportif başarıyı olarak iz bırakmamıştır. Aynı zamanda üçüncülük müsabakasındaki Türk ve Güney Kore takımlarının dostluk ve fair play gösterisi, bütün dünya insanlarına sunulan önemli bir mesajdı (Bar, 2012). 2015 yılında Hentbol Avrupa Şampiyonlar Ligi'nde Kiel- Berlin maçında Berlin'li Hırvat oyun kurucu Drago Vukovic, rakibi Norveçli Mamelund'un kendisine yaptığı faul sonucu iki dakika cezası almasına itiraz

etmiş ve bunun üzerine ceza hakem tarafından iptal edilmiştir (Kalkan, 2017). 2 Kasım 1969 tarihinde Madrid'in en büyük stadı Barnebeu'da 80 bin kişilik seyirci kitlesi önünde Real Madrid – Sabadall takımları İspanya Futbol Şampiyonluğu için karşılaşılırlar. Sabadall'ın forveti Pedro Zaballa, 50. dakikada maç golsüz devam ederken kaleci ile karşı karşıya kalır. O sırada kalecinin yere düştüğünü gören Zaballa topu kaleye atmaz. Daha sonra takımı bir gol yer ve Saball maçı 1-0 kaybeder. Taraftarı, kulüp yöneticisi sporcuyu yargılarken Uluslararası komite, Zaballayı ödüllendirir (Şahin, 1997). Fair play davranışını almış bir kimse, diğerlerinin varlığına inanmış, saygı geliştirmiş, davranışlarını içinde bulunduğu etkinliğin niteliklerine intibak ettirmiş kimsedir. Böyle bir birey de sosyal bütünlüğü sağlamada gerekli kişisel nitelikler geliştirmiştir. Bu nitelikleri iyi, cesur, şerefli, güçlü, başkalarının haklarına saygılı, nazik, centilmen olmak ve davranışlarında heyecansal tepkiler vermek yerine akıl ve mantık çerçevesine kalabilmek olarak verebiliriz (Kotan, 2004).

SONUÇ VE TARTIŞMA

Sporun doğasında yer alan mücadele anlayışı sporcular üzerinde gerek psikolojik gerekse davranış olarak yansımaları beraberinde getirmektedir. Öyle ki sporculuk ruhunun özünü oluşturan rakibe, seyirciye ve antrenöre olan saygının, kazanma arzusu nedeniyle zaman zaman kaybolduğu görülmektedir. Fair play anlayışı da spor alanında hoş karşılanmayan ahlaki değerlerle uyuşmayan tüm bu davranışların karşıtı olarak algılanabilir ve tanımlanabilir. Derinlemesine bir incelemede fair play kavramının formal ve informal gruplara ayrıldığı görülmektedir. Formal, fair play oyun kurallarının tümüyle kabullenilerek hareket etmek anlayışını olarak ifade edilirken, informal fair playin ise; herhangi bir zorunluluk ve yaptırım hissetmeden sporcuların, tamamen rakibine, hakeme ve de antrenörlerine saygı beslemesinden meydana gelen olgu olarak tanımlanmaktadır. Gerek formal olsun gerekse informal olsun fair play olduğu sportif müsabakalara centilmenlik, dürüstlük, saygı vb. davranışları kazandırmaktadır. Söz konusu kazanımların toplum üzerinde de doğrudan etkisi olduğundan bahsedilebilir. Çünkü sportif mücadelelerde sergilenen ahlak dışı davranışlar toplumun ahlaki değerleriyle uzlaşmadığında, sporcunun hatta spor kulübünün toplum tarafından dışlanması ya da kınanmasına sebep olabilir. Bu nedendir ki spor alanının da yer alan tüm paydaşların (sporcu, antrenör, masör vb.) sportif mücadelelerde tutum ve davranışlarına dikkat etmesi gerektiği belirtilebilir. Örneğin; kulüp yöneticisinin taraftarlarını şiddete yönlendirmemesi, medya mensuplarının sporda şiddeti tasvip edici ifadeler kullanmaması, hakemlerin adil kararlar vermesi, sporcuların ne olursa olsun kazan anlayışını benimseyerek rakibine saygısızlık yapmaması gerekmektedir.

Tarihe bakıldığında söz konusu çerçevede pek çok fair play hareketi örnekleri görülmektedir. 1996 yılında Avrupa Futbol Şampiyonasında Türkiye ve Hırvatistan takımları karşı karşıya gelmiştir. Alpay Özalan isimli futbolcu müsabakasının son dakikalarında gole giden Hırvat oyuncuyu düşürmeyerek büyük bir fair play davranışı sergilediği vurgusu yapılabilir. Başkaca, 2002 Futbol Dünya Kupasında Türk Milli Futbol Takımı dünya üçüncülüğü başarısını elde etmesinin ardından rakibi Güney Kore'nin bayrağını Türk bayrağıyla yan yana tutarak taktire şayan bir fair play davranışı sergilediği ifade edilebilir.

Sonuç olarak; İnsanlık tarihi kadar eski spor kavramının bünyesinde bulundurduğu mücadele ruhu ve kazanma isteği nedeniyle spor paydaşlarının (sporcu, antrenör, medya vb.) ahlaki değerlerden uzak tutum ve davranışlar içerisinde olabilecekleri görülmektedir. Söz konusu tutum ve davranışların fair play anlayışını yansıtmamaktadır. Fair play davranışları spor alanından topluma kadar geniş etki uyandıran bir olgu olduğu belirtilebilir. Dolayısıyla fair play davranışı sergileyen kişilerin daha fazla övgü ve ödüle layık görülmesi kazanım olarak görülebilir.

KAYNAKLAR

Arıpınar, E. ve Donuk, B. (2011). Spor yönetim ve organizasyonlarında etik yaklaşımlar fair play. Ötügen Yayınları. İstanbul.

Ateşoğlu, M. (1974). Sporda erdemlik: fair play. Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları. Ankara.

Bar, M. (2012). Futbol seyircisini şiddete yönelten faktörlerin değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı, Konya.

Bozdemir, O. (2017). Basketbol oynayan farklı eğitim kademelerindeki öğrencilerin spor ortamındaki empati becerileri ile fair play davranışları arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Ceylan, L. (2020). Osmanlı Devleti'nde sporun yeri: padişahlar ve spor. Gece Kitaplığı Yayınevi. Ankara.

Ceylan, L., Uzun, R. N., Gül, O., Gül, M. ve Çebi, M. (2020). Türk spor politikasının tarihsel gelişimi: devlet ve spor. Gece Kitaplığı Yayınevi. Ankara.

Çebi, M., Yamak, B. Ve Öztürk, M. (2016). 11-14 yaş çağındaki çocukların spor yapma alışkanlığının duygu kontrolü üzerine etkilerinin incelenmesi. Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 5(2), 468-482.

Çebi, M. (2018). Sporcuların sağlıklı yaşam biçimleri davranışlarının incelenmesi. İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 5(1), 13-20.

Çebi, M., Eliöz, M. ve Akbuğa, E. (2018). Sporcularda damgalama. Turkish Studies Social Sciences, 13(26), 395-403.

- Erdemli, A. (1992). "Fair-play ve olimpizm". Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri II. Ulusal Kongresi, Ankara.
- Fromm, E., (1999). Erdem ve mutluluk. İş Bankası Kültür Yayınları. Ankara.
- Gökçe, A. (1991). Sporda erdemlik: fair play. Maya Yayınları. İstanbul.
- Gül, M., Uzun, R. N., Çebi, M. (2018). Türk kültürlerindeki geleneksel oyunlar ve sporlara yüzeysel bir bakış. Turkish Studies Social Sciences, 13(26), 655-671.
- Gül, M., Uzun, R. N., Çebi, M. ve Gül, O. (2019). Devlet-i aliyye-i osmaniyye’de güreş sporunda iz bırakan sultanlar: Sultan Abdülaziz Han. Akademisyen Kitapevi Yayınları. Ankara.
- Gül, M., Soygüden, A. ve Gül, O. (2019). Güreş hakemlerinin bazı değişkenlere göre iş doyumlarının analizi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 16(1), 1-16.
- Gül, M., Gül, O. ve Uzun, R. N. (2021). Türk- İslam medeniyetinde spor kültürü: okçuluk, binicilik ve güreş özelinde olgular. Türk İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi, 16(31), 119-135.
- Kalkan, T. (2017). 12-15 yaş grubu kadın hentbolcuların müsabaka öncesi kaygı durumlarının fair play tutumlarına etkisinin incelenmesi (Amasya İli Örneği). Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Kasap, H. (1991). "Spor ahlakının oluşmasında antrenör faktörü". Spor Ahlakı Ve Spor Felsefesine Yeni Yaklaşımlar Sempozyumu, İstanbul.
- Küçükkatçeken, V. (2019). Amatör kulüplerde futbol oynayan sporcuların fair play anlayışının incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Karaman.
- Lenk, H. (2000). Zur fairness unter systemzwaengen. Leistungssport, 30(6), 25-27.
- Kotan, R. (2004). Profesyonel futbol takım taraftarlarının fair play anlayışları üzerine bir araştırma (Trabzon İl örneği). Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Pehlivan, Z. (2004). Fair-Play kavramının geliştirilmesinde okul sporunun yeri ve önemi. Spormetre Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi, 2(2), 49-53.
- Pehlivan, Z. ve Konukman, F. (2004). Fair play kavramının geliştirilmesinde okul sporunun yeri ve önemi. Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 2(2), 49-53.
- Sheikh, S. & Janoff, R. (2010). Tracing the self-regulatory bases of moral emotions. Emotion Review, 2(4), 386-396.
- Sheikh, S. & Janoff, R., (2013). Paradoxical consequences of prohibitions. Journal of Personality and Social Psychology, 105(2), 301-315.
- Şahin, A. (2016). Sporda fair play kavramı: fair play’ın önemi. Uluslararası Multidisipliner Akademik Araştırmaları Dergisi, 3(1), 25-30.
- Şahin, M. (1997). Spor ahlakı ve sorunları. Evrensel Basım Yayınları. İstanbul.

Şengün, M. (2008). Lise öğrencilerini ahlaki olgunluk düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. Doktora Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Samsun.

Yamak, B. (2019). Spor lisesi ve spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin öfke ve saldırganlık düzeylerinin araştırılması. Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 14(20), 314-332.

Yetim A. (2005). Sosyoloji ve spor. Morpa Kültür Yayınları. Ankara.

Yıldıran, G. (1992). “Sporda fair play kavramının tarihsel boyutları”. Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri II. Ulusal Kongresi, Ankara.

Yıldıran, G. (2002). “Fair play: kapsamı, Türkiye’de ki görünümü ve geliştirme perspektifleri”. VII. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Antalya.

Yıldıran, İ. (2005). Fair play eğitiminde beden eğitiminin rolü. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 5(1), 3-16.

Yücel, Ü. (1999). Türk okçuluğu. Atatürk Kültür Merkezi Yayınları. Ankara.